

[Finansministeren.]

ført en reduktion af de rammebelagte udgifter — herunder anlægsudgifterne — med ca. 75 mill. kr.

I det foreliggende forslag til tillægsbevillingslov er disse forventninger stort set imødekommet. Anlægsudgifterne reduceres totalt med 290 mill. kr. Ses der bort fra forsvarsministeriet, der totalt har holdt sin ramme, er mindreforbruget af anlægsudgifter på ca. 390 mill. kr. Halvdelen af dette mindreforbrug skyldes besparelser på vejområdet, mens undervisningsområdet har bidraget med besparelser på knap 50 mill. kr. fortrinsvis på anlæg til den højere undervisning. Betragtes endvidere udlån til anlægsformål, er der her tale om en reduktion med godt 50 mill. kr.

Anlægstilskuddene foreslås derimod stort set uændret i tillægsbevillingsforslaget.

Sammenfattende kan det fremhæves, at de besparelser på bygge- og anlægsområdet som følge af de ovenfor omtalte indgreb, der var forudsat i forbindelse med indføjelser af budgetreguleringskontoen på finansloven, er gennemført i det foreliggende forslag til tillægsbevillingslov. Der er herigennem sket en ganske væsentlig dæmpning af aktiviteten på denne del af statens udgiftsbudget.

Med hensyn til den konstaterede udvikling på det rammebelagte udgiftsfelt ud over anlægsområdet og den tidligere nævnte besparelse på undervisningsområdet findes de største stigninger — bortset fra reguleringer i forbindelse med pris- og lønstigninger — på de store statsvirksomheder. Den foreslåede forhøjelse i forhold til finansloven andrager godt 100 mill. kr.

Indtægterne på udgiftsbudgettet foreslås forhøjet med knap 1.500 mill. kr. Heri indgår indbetalinger vedrørende EFs markedsordninger med knap 900 mill. kr., der modsvares af udbetalinger til landbruget. 350 mill. kr. kan betragtes som en justering af indtægterne i takt med pris- og lønreguleringen af udgiftsbevillingerne.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslagets enkelte bevillingsforslag med tilhørende anmærkninger og til de indledende oversigter, skal jeg anbefale forslaget til tillægsbevillingslov for finansåret 1973-74 til det høje tings velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Redegørelse af økonomiministeren om perspektivplan II.

(Redegørelse nr. VI).

Økonomiministeren (Nyboe Andersen):

Der er mange væsentlige træk i vor samfundsudvikling, som er bestemt af kræfter, der ligger uden for vor politiske kontrol. Det gælder først og fremmest de ydre vilkår for Danmarks økonomi, den tekniske udvikling i sine hovedtræk, de internationale politiske forhold og de mangfoldige impulser hen over landegrænserne, som påvirker vor adfærd og tankesæt. Ikke mindst i et lille land kan den samlede virkning af disse forhold føles meget dominerende. Man fristes til at mene, at det ikke er os selv, der bestemmer over samfundsforholdene, men snarere dette mystiske begreb, vi kalder „udviklingen“, som dikterer os de vilkår, vi skal leve og virke under.

Man plejer jo at sige, at politik er det muliges kunst. Heri ligger i virkeligheden en resigneret erkendelse af, at de politiske valgmuligheder i enhver given situation er begrænsede, så resultatet i reglen føles utilfredsstillende i forhold til det, man kunne ønske sig.

Til en vis grad er begrænsningen et spørgsmål om den tidshorizont, man arbejder inden for. Oliekrisen er et aktuelt eksempel på, at en ydre påvirkning kan stille krav om hurtig tilpasning af den indre økonomi. En sådan hurtig tilpasning er særlig vanskelig. De fleste virkemidler for den økonomiske politik kræver tid at forberede og iværksætte, og de udfolder først med forsinkelse deres virkninger. Tekniske forhold, langvarige kontrakter eller overenskomster og mange slags velerhvervede rettigheder gør det svært eller umuligt at ændre økonomien med ganske kort varsel.

Megen politisk frustration kunne undgås, hvis det kunne lykkes os at udvide de faktiske valgmuligheder, så det politisk mulige kom til at ligge nærmere det politisk ønskelige. Det var ud fra en sådan tankegang, at VKR-regeringen i 1968 besluttede at igangsætte det første perspektivplanarbejde, der resulterede i redegørelsen af marts 1971. I fortsættelse heraf foreligger nu perspektivplanredegørelse nr. II, som er baggrunden for folketingets debat på torsdag.

[Økonomiministeren.]

Det gælder om begge redegørelser, at deres konklusioner står for forfatternes egen regning og ikke er bindende for de regeringer, der har igangsat arbejdet eller modtaget det færdige resultat. Formålet har ikke været at skrive et politisk programskrift, men at kortlægge en række forudsætninger for de politiske handlinger, der skal foregå i de kommende år. Ved således at kortlægge sandsynlige vilkår skabes der muligheder for en bedre planlægning og styring af udviklingen, og det er så de politiske instansers ansvar at bruge det værktøj, som her gives os i hænde.

PP II er lagt på bordet i en situation, der er præget af store akutte vanskeligheder for vor økonomi. Man kunne jo spørge, om vi har tid til i en sådan situation også at drøfte langtidsp problemer. Svaret må være, at netop i denne situation er det vigtigt at få en sådan debat. Det forholder sig jo ikke sådan, at vi kan vente i en lang tid med at interessere os for de langsigtede problemer. Gør vi det, så får vi dem ikke løst, før de melder sig som akutte vanskeligheder, og så er valgmulighederne lige så begrænsede som dem, vi i dag må klare os med.

Det er nu, vi skal lægge grunden til økonomisk ligevægt i 1977. Venter vi tre år med det, så vil det være lige så umuligt som det i dag er umuligt at skaffe ligevægt til veje i 1974.

Jeg har forstået, at ikke mindst de repræsentanter for erhvervene, der deltog i PP II-arbejdet, lagde afgørende vægt på, at ligevægten blev genoprettet i løbet af de nærmest kommende år. Samtidig fremhævede man, at det måtte gøres på en sådan måde, at fremgangen i produktion og den høje beskæftigelse blev fastholdt. Det er en opfattelse regeringen ganske deler, og det gør sikkert alle partier her i tinget. Men denne enighed om et væsentligt mål for den økonomiske politik i de nærmeste år må ikke få os til at overse de meget store vanskeligheder, der vil være forbundet med at virkeliggøre dette mål. Det er vanskeligheder, der kun kan overvindes ved et politisk samarbejde, ikke bare om nødvendige kortsigtede indgreb, men — hvad der vel stiller endnu større krav — også om en langsigtet politik.

Der er i PP II foretaget nogle meget udviklede regnestykker for at illustrere, under

hvilke betingelser der kunne opnås ligevægt i samfundsøkonomien i løbet af årene frem til 1977. Den slags beregninger kan altid kritiseres, disse er også blevet det, men ingen har anfægtet, og ingen kan anfægte, at det vil blive endog meget vanskeligt fra nu af og til 1977 at svinge over fra underskud til overskud eller bare til en holdbar balance på de løbende poster på betalingsbalancen.

Også i den første perspektivplanredegørelse fra 1971 var der sådanne regnestykker, der sigtede på balance i 1977. De mellem-liggende år, 1972 og 1973, har imidlertid ikke bragt os nærmere til målet, skønt begge disse år gav en mærkbar forbedring af vort bytteforhold, i 1973 i forbindelse med medlemskabet af EF.

Oven i disse forspildte muligheder er så det sidste halve år kommet de voldsomme prisstigninger på olie og en række andre vigtige råvarer. De har på dramatisk vis givet vore valutaproblemer en ny dimension, som kun har kunnet antydes i PP II. Vort bytteforhold i udenrigshandelen er forringet med 10-12 pct., og det samtidig med at den stærke prisstigning i sig selv forringer betalingsbalancen, fordi underskuddet vokser i takt med prisniveauet.

Det betyder på kort sigt en voldsom forringelse af balancen i år. Det er ikke muligt gennem den økonomiske politik at undgå dette, og vi står derfor nu midt i et akut finansieringsproblem af alvorlig karakter.

Også på lidt længere sigt — i 1975 og de derefter følgende år — lægger de nye vilkår stærkt øgede byrder på den økonomiske politik. Tilpasningen vil blive mere besværlig og mere tidkrævende end under de forudsætninger, der er lagt til grund for taleksemplerne i PP II. Danmark er ikke det eneste land, som oliekrisen har bragt i en sådan situation, men vi har et dårligt udgangspunkt i vor store udenlandske gæld. På den baggrund kan finansieringen fremover af et væsentligt større årligt underskud end hidtil blive særdeles vanskelig og kan skabe en følelse af latent krise omkring vor valutapolitik. Dette er så meget mere betænkeligt, som der ikke i øjeblikket er noget, der tyder på, at det internationale valutamarked vil blive særlig stabilt i de nærmeste år.

Det er en væsentlig betryggelse, at vi deltager i det valutariske samarbejde inden for EF. Uden denne baggrund havde det sidste

[Økonomiministeren.]

halve års udvikling næppe formet sig så roligt, som tilfældet har været. men der ligger ikke heri nogen fritagelse for at holde vort hus i orden.

Man kan møde den indstilling, at oliekrisen jo er kommet udefra, så det er ikke vor skyld, at betalingsbalancens underskud nu bliver så stort. Det er en farlig betragtning, hvis den fører til passivitet. Ganske vist er det i disse måneder almindeligt, at man sondrer mellem et lands „oliedeficit“ og det øvrige underskud. Men det vil ikke vare længe. I 1975 vil den slags undskyldninger ikke hjælpe os. Derfor er det nødvendigt at bringe det samlede underskud væsentligt ned allerede i 1975 og at fastholde en effektiv politik med det sigte i løbet af få år at fjerne både det underskud, der skyldes oliekrisen, og det, vi havde i forvejen.

Jeg vil gerne understrege, at finansieringen af et underskud ikke blot er blevet vanskeligere, men også blevet dyrere. Det internationale renteniveau ligger højt. At vi i år forøger vor udenlandske gæld med 7 mia kr., betyder ikke blot, at vi om nogle år skal tilbagebetale disse penge, men også, at vor balance hvert år indtil da belastes med flere hundrede millioner kr. i fremmed valuta til renteudgifter. Disse afdrags- og renteforpligtelser vil gøre os meget sårbar over for tilbageslag i konjunkturterne på eksportmarkederne.

For et lille land i Danmarks situation er det afgørende vigtigt, at inflationen holdes på et lavere niveau end udlandets. Desværre har det modsatte været tilfældet i den senere tid, og vi får frem gennem 1974 efter alt at dømme stærkere stigninger i penge-lønninger og priser end de allerfleste andre vesteuropæiske lande.

Det er et område, hvor det er svært at føre en effektiv politik på kortere sigt. Vi befinder os i det andet år af en 2-årig overenskomstperiode på arbejdsmarkedet. For regeringen er det hævet over al tvivl, at udviklingen siden foråret 1973 har formet sig væsentligt anderledes, end arbejdsmarkedets parter kunne regne med, da overenskomsterne blev indgået. Det skete som bekendt efter en langvarig og for samfundet bekostelig arbejdskamp. Ingen havde dengang forestillet sig, at udefra kommende prisstigninger af en art, som gør landet fat-

tigere, i løbet af 1974 skulle komme til at udløse 6, ja, måske endog 7 dyrtidsportioner, som skal lægges oven i de aftalte overenskomsttillæg pr. 1. marts og 1. september og timereduktionen pr. 1. december. Tværtimod blev vel overenskomsterne i fjor afsluttet under indtryk netop af den forbedring i bytteforholdet, som EF-tilslutningen ville bringe.

Det har ikke under regeringens forhandlinger med parterne siden nytår været muligt at opnå noget tilsagn om en ændring af overenskomsterne på baggrund af den således stærkt forandrede situation, så inflationen kunne blive dæmpet derigennem. Under disse omstændigheder synes det nødvendigt, at forhandlinger om en sammenhængende løsning af problemerne omkring indkomster, priser, omkostninger og betalingsbalance må sigte på de forhold, der vil være bestemmende for det økonomiske forløb frem gennem 1975.

Det er vigtigt at understrege, at alle faktorer må inddrages under forhandlinger med sigte herpå. Det er nødvendigt at begrænse de offentlige udgifter og boligbyggeriet, men hvis man ikke samtidig styrker konkurrenceevnen, bliver resultatet arbejdsløshed. Det er heller ikke nok at sikre en langsommere takt i omkostningernes stigning, man må samtidig holde den indenlandske efterspørgsel tilbage, så der er produktionskræfter til rådighed for eksporten.

For at fjerne en misforståelse, der er ved at snige sig ind i den offentlige debat, bør det nok tilføjes, at sagen heller ikke er klar ved — hvad jeg tror, hele befolkningen ønsker — at erstatte højere pengeindtægt med lavere skat. Der må også ske en nedsettelse af de offentlige udgifter, fordi man må holde igen på det samlede indenlandske forbrug, hvis vi skal få underskuddet fjernet. Regeringen har på møder i går meddelt arbejdsmarkedets parter og erhvervenes repræsentanter, at vi gerne vil yde bidrag til en sådan kommende løsning af problemerne frem gennem 1975, bidrag, hvorunder en skattereform og en kraftig begrænsning af de offentlige udgifter samt andre dele af den økonomiske politik bliver samordnet med løn- og prisudviklingen på en samfundsøkonomisk forsvarlig måde.

Hvis det viser sig muligt at opnå enighed om noget sådant gældende for de to år 1975

[Økonomiministeren.]

frem til 1977, så kan der lægges et grundlag for at nå det mål, jeg nævnte for lidt siden, nemlig at komme et langt stykke henimod ligevægt på betalingsbalancen, uden at produktion og beskæftigelse lider skade. Der er vist ingen i denne sal, som tror, det bliver let at virkeliggøre en sådan politik. Men hvad er alternativet? Befolkningen er led og ked af inflationen, tanken om arbejdsløshed er dybt foruroligende for alle. For at slippe for disse to onder burde det være muligt at samles om en løsning, der tillader større prisstabilitet, bedre balance og sikrer beskæftigelsen. Det må faktisk give anledning til megen bekymring, hvis folkestyret i den kommende tid ikke magter at klare denne udfordring gennem et samarbejde mellem regering, folketing og befolkningens organisationer.

Underskuddet på betalingsbalancen betyder, at vi dækker en del af de indenlandske investeringer ved at låne noget af udlandets opsparing. Skal underskuddet fjernes, må der altså bringes ligevægt til veje mellem vore egne investeringer og opsparingen. Det er givet, at der i de senere år er foretaget større investeringer i boligbyggeri og i den offentlige sektor end nødvendigt ud fra en langsigtet bedømmelse. PP II fremhæver da også, at boligbyggeriet fremover bør stabiliseres omkring 40.000-45.000 lejligheder om året, og fremhæver, at det offentlige bør holde meget igen med investeringer i institutioner, trafik anlæg osv. På den anden side må der sikres et højt investeringsniveau i erhvervene. PP II regner endog med, at der vil være behov for en meget stærk forøgelse af erhvervsinvesteringerne af hensyn til, at produktionen pr. arbejdstime, produktiviteten, gerne fortsat skulle stige kraftigt.

Det er et punkt i PP II, som er blevet stærkt debatteret, ikke mindst blandt økonomer. Man kan vel sige, at debatten navnlig har vist, at de beregninger, der er anvillet over behovet for erhvervsinvesteringer, er præget af en betydelig usikkerhed. Det kan godt være, at PP II har overvurderet investeringsbehovet. På den anden side udløser den ændrede energisituation efter alt at dømme nye investeringsbehov, som PP II ikke kunne tage hensyn til, og derfor er der vel ingen tvivl om, at den stigning i produktionen pr. arbejdstime, som er så

væsentlig for konkurrenceevnen, og som er nødvendig for fremgangen i velstand, må bygge på store og voksende investeringer i erhvervene.

Jeg ved, at erhvervene deler denne opfattelse. Erhvervene har så sent som i går ved det møde, regeringen havde med erhvervsorganisationerne, understreget, at et væsentligt opsving i erhvervsinvesteringerne ikke er noget, der kommer af sig selv og under alle omstændigheder. Det samme gælder også den betydelige forøgelse af den samlede opsparing, som bliver nødvendig.

Regeringen mener ikke, at denne forøgelse af opsparingen fortrinsvis bør ske som en offentlig opsparing; vi mener, at vilkårene for privat opsparing og for erhvervsinvesteringer bør forbedres, og det indebærer blandt andet, at erhvervenes mulighed for selvfinansiering styrkes. Heri ligger en vigtig retningslinje for udformningen af en skattereform.

Spørgsmålet om anvendelse af den opsparrede kapital hører til de politisk omstridte problemer. Jeg er ikke uenig i, at samfundet må have indflydelse på, hvordan kapital skal fordeles mellem hovedgrupper af investeringer som boligbyggeri, erhvervsinvesteringer og de forskellige arter af offentlige anlæg. Denne indflydelse må i hvert fald i de nærmeste år have det hovedsigte, at vi først og fremmest må tilgodese erhvervenes investeringsbehov. Derimod mener jeg, man bør afholde sig fra at gribe ind over for kapitalens fordeling mellem de enkelte erhvervsvirksomheder. Chancerne for en kraftig stigning i vores eksport er i høj grad knyttet til, at der er en stadig opvækst af mindre virksomheder, som ved specialisering og produktudvikling kan skabe sig eksportmuligheder på et eller andet felt og måske vokse sig store derved.

Når vi f. eks. i 1987 skal gøre op, hvordan industrieksporten til den tid har udviklet sig, så tror jeg ikke, det nødvendigvis vil være de virksomheder, som nu er meget store, der vil vise sig at have ydet det største bidrag til fremgangen. Det kan i mange tilfælde blive virksomheder, som i dag hører til de små eller mellemstore, ja, måske slet ikke eksisterer. Derfor er det vigtigt, at initiativet får lov at udnytte de chancer, der findes.

Den omstilling, som samfundsøkonomien

[Økonomiministeren.]

skal igennem i de kommende år, vil stille større krav end hidtil til samarbejdet mellem regering, folketing og repræsentanter for arbejdsmarkedet og erhvervene. Dette samarbejde er hidtil foregået under skiftende former, mest i form af improviserede drøftelser med arbejdsmarkedets og erhvervenes repræsentanter, når et akut behov forelå. Det kunne nok være hensigtsmæssigt at bringe samarbejdet ind under noget fastere former, så der kan skabes grundlag for en løbende meningsudveksling, der kan tjene til at fjerne misforståelser og formindskede modsætninger. Regeringen vil overveje dette og i den sammenhæng også overveje det økonomisk råds og kapitalmarkedsrådets funktion.

Det, der især har vakt opsigt i PP II — ligesom i den første perspektivplanredegørelse — er billedet af den voldsomme vækst i den offentlige sektor og i den del af vor indkomst, som skal afgives til det offentlige i form af skatter og afgifter. Der regnes i PP II med en kraftig opbremsning i forhold til udviklingen gennem de sidste 10 år. Men alligevel anslås det, at det samlede offentlige personale vil vokse fra ca. 545.000 for to år siden til omkring 680.000 i 1977 og til et sted mellem 870.000 og 1 million i 1987. Dette billede, må man sige, er så foruroligende, at der er al mulig grund til at slå alarm. En kursændring står som en bydende nødvendighed.

Herom er der vist vidtgående politisk enighed, i al fald så længe vi ikke går i detaljer med, hvordan det skal gøres. Regeringen har ikke på nogen måde et ønske om sociale tilbageskridt, ikke noget ønske om at sætte udviklingen inden for sundhedsvæsen, forsorg eller uddannelse i stå. Men det er vor opfattelse, at der på mange områder kan — og skal — findes løsninger, som er lige så lødige, men væsentligt billigere end dem, vi hidtil har anvendt. Det er vel netop en af de gode ting i PP II, at redegørelsen helt konkret anviser andre mulige veje at gå ved udbygningen af de offentlige serviceområder, og de forslag og alternative beregninger, der er foretaget, gør det sandsynligt, at der kan opnås endda ret betydelige besparelser, uden at det offentliges serviceniveau forringes.

Jeg vil ikke hermed sige, at regeringen uden videre kan gå ind for at gennemføre alle de forslag, som er indeholdt i PP II. Men vi mener f. eks., at det er en rigtig betragtning, at vægten i de offentlige serviceydelser bør forskydes fra de meget personalekrævende institutionsydelser til billigere og mere tilfredsstillende serviceformer.

Det er vor opfattelse, at den skattereform, vi forbereder til ikrafttræden fra næste nytår, må bygge på væsentlige begrænsninger af statens udgifter i finansåret 1975-76 og de følgende finansår i forhold til de budgetoverslag, vi hidtil har arbejdet med. Arbejdet hermed er i gang, og finansministeren vil senere fremsætte forslag herom.

Sideordnet med disse indgreb over for de nærmest følgende års udgifter må der imidlertid i regering og folketing arbejdes med en omfattende og dybtgående udgiftsreform på længere sigt. Skal de vidtgående omstillinger af udgiftspolitikken, som på flere områder er skitseret i PP II, føres ud i livet, vil det kræve langvarig overvejelse og planlægning. Men så meget desto vigtigere er det, at arbejdet kommer i gang. En fransk general havde engang besvær med at få sin gartner til at plante nogle træer. Gartneren sagde: det vil vare 100 år, før de træer blomstrer. Så plant dem allerede i dag, sagde generalen. Det er den holdning, vi har brug for, når det gælder løsningen af langsigtede problemer.

Man vil måske spørge: har vi da ikke i de senere år gennemført meget omfattende reformer af administrativ og organisatorisk art inden for den offentlige sektor? Kommunalreform, kildeskat, byrdefordelingsreform, sygesikring for nu bare at nævne nogle enkelte eksempler. Jo, det har vi. Men disse og mange andre reformer har haft deres baggrund i 1960ernes indstilling, som ikke i tilstrækkelig grad tog hensyn til det samlede niveau af de offentlige ydelser og dermed af skattetrykket. Vi har gennemført reformer både af de offentlige ydelsers indhold og af den offentlige sektors organisation med en sådan iver, at det samlede resultat ligesom er løbet fra os.

Vi må imidlertid gøre os klart, at vi med dette reformarbejde har bevæget os henimod en anden offentlig sektor end den, vi hidtil har kendt. Det nødvendiggør, at vi i

[Økonomiministeren.]

højere grad må interessere os for styringen af denne offentlige sektor under de nye vilkår.

Det er et afgørende nyt træk, at kommuner og amtskommuner i langt videre omfang end tidligere står som besluttende og udførende offentlige myndigheder. Den udvikling stiller folketinget og regeringen i en ny situation med hensyn til, hvordan den fremtidige styring skal finde sted. Det er i pagt med vor tids tankegang, at lokale myndigheder skal have et større ansvar, men det må ske inden for rammerne af det samfundsøkonomisk forsvarlige, både hvad angår væksten i udgifter og i personale.

Der er næppe større uenighed om, at den tidligere påbegyndte afvikling af refusionsordningerne skal videreføres. De lovforslag, regeringen har fremsat vedrørende sygehus-tilskud, sygesikring og skoletilskud, betyder, at der tages et stort skridt videre ad denne vej. Men afviklingen af refusionerne må fortsættes senere. Samtidig tilsigtes en yderligere økonomisk udgligning mellem de forskellige dele af landet.

Opgavefordelingen fra staten til amter og kommuner vil ligeledes blive fortsat, og forslag om at overføre statshospitaler og statsgymnasier til amtskommunerne er under udarbejdelse og vil komme til efteråret.

Der er en række bestemmelser om standarder for bemanning af offentlige institutioner, som indgår i overenskomster mellem staten og de offentligt ansatte. Regeringen vil ved de kommende overenskomsthøvelinger søge sådanne bestemmelser fjernet eller lempet.

Det er endvidere vigtigt at komme de mange upåagtede standardglidninger til livs. Jeg henleder opmærksomheden på, at PP II stærkt fremhæver det ønskelige i at fortsætte arbejdet med at udbygge vort budgetgrundlag med mere systematisk anvendelse af konsekvensanalyser, omkostningsanalyser og resultatmålinger. Regeringen vil understøtte bestræbelser i den retning. Det vil bidrage til at gøre de enkelte aktiviteter mere effektive.

Ligeledes må sikres den rette balance mellem de offentlige ydelsers kvalitet og den mængde, man er i stand til at levere. PP II har klart påvist denne sammenhæng på forsorsområdet. Styringsystemet må derfor

tilrettelægges, så det samfundsmæssige krav om en strammere udgiftspolitik trænger ud til alle dele af forvaltningen helt ud i de udførende led, hvor de offentlige serviceydelser produceres.

Behovet for prioritering er større end nogen sinde, men selv om ånden er redebøn, er kødet som bekendt skrøbeligt. I PP II skitseres der et planlægnings- og ledelsessystem, der sigter mod at holde alle deltagende parter til ilden, ved at man regelmæssigt sammenholder de begrænsede ressourcer, der kan stilles til rådighed, med konsekvensberegninger over vedtagne og påtænkte beslutninger.

Det, der foreslås, er en gradvis videreudvikling og afrunding af de mange planlægningsbestræbelser, der udfoldes mange steder inden for det offentlige. Lovgivningens krav om en samlet planlægning inden for hvert af de store kommunale områder: skoler, veje, miljø, sygehuse og socialvæsen, er nu ved at trænge igennem i amtskommuner og kommuner. Denne sektorplanlægning er baseret på en løbende informationsudveksling mellem de centrale og de lokale myndigheder. Kommunen skal aflægge rapport om igangværende aktiviteter og redegøre for planlagte udvidelser og omlægninger, mens ministeriet skal bidrage med vejledende retningslinjer for planernes form og indhold. Hovedformålet er at sikre koordinationen mellem de opgaver, der varetages på forskellige administrative niveauer, og samtidig sikres et overblik over tendensen i serviceniveau og ressourceforbrug på de største vækstområder.

I sin fulde konsekvens fører sektorplanlægning til en meget vidtgående omlægning af de administrative processer, der giver grundlag for væsentlige forbedringer i de politiske styringsmuligheder både på kommunalt og statsligt plan.

Foreløbig har hovedindsatsen været samlet om at opbygge hele systemet praktisk talt fra grunden og at motivere til den nødvendige medvirken fra en bred kreds. Det er en investering, der gerne skulle give resultater uden for mange fordyrende og forsinkende fejltagelser. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, at der indledes en tværdepartemental udveksling af erfaringer om sektorplanlægningens procedure, både hvad angår målsætning og tilrettelæggelse.

[Økonomiministeren.]

Når man satser stærkt på sektorplanlægningen, løber man en risiko for, at hensynet til de tværgående og overordnede samfundshensyn svækkes. PP II understreger det betænkelige heri og fremhæver et samarbejde mellem stat og kommuner vedrørende budgetlægning og planlægning som et nødvendigt supplement. Et led heri må blive fastlæggelse af samlede udgiftsrammer. Det vil tilskynde til den ønskede prioritering både mellem aktiviteter inden for samme sektor og mellem sektorerne indbyrdes. Det er vigtigt, at planlægningen fra starten tilrettelægges, så de økonomiske hensyn inddrages både først og sidst i overvejelserne om udformningen af den fremtidige politik, og at planerne udformes så fleksibelt, at de kan tilpasses skiftende vilkår for samfundsøkonomien.

Der ligger heri — sagt på en anden måde — at niveauet for de samlede statslige og kommunale udgifter i højere grad må blive et regerings- og dermed et folketingsanliggende, så man herfra betragter det offentlige som en helhed. Det er i overensstemmelse med denne tankegang, at regeringen stræber efter til efteråret at kunne fremlægge budgetter for hele den offentlige sektor for folketinget.

Modstykket må blive, at kommuner og amtskommuner mere permanent inddrages i det løbende arbejde vedrørende de offentlige opgavers tilrettelægning på det centrale niveau. Regeringen vil i lyset af de synspunkter, der fremkommer under debatten på torsdag, gå videre med dette spørgsmål og søge frem til fastere samarbejdsformer med amtskommuner og kommuner.

Det har været en udbredt misforståelse vedrørende formålet med de to perspektivplanredegørelser, at de skulle indeholde en fast plan for udviklingen i Danmark i de næste 15 år. Den form for planlægning er hverken mulig eller ønskelig i et liberalt samfund som det danske, hvor prisdannelsen og markedskræfterne regulerer så stor en del af den samlede økonomi. Hvis der var tale om et forslag om at fastlægge bindende planer for erhvervsudviklingen, måtte regeringen klart tage afstand derfra.

Noget andet er at opfatte en planlægning som et nyttigt redskab for folketing og regering ved udformning og gennemførelse af

den økonomiske politik og af andre beslutninger vedrørende samfundsudviklingen, miljøpolitik f. eks. eller energipolitik.

PP II går lidt videre, end vi er vant til i danske udredninger, ved direkte at pege på spørgsmålet, om regeringsarbejdet foregår på en tidssvarende og hensigtsmæssig måde. Det spørgsmål er da efter regeringens opfattelse vel motiveret, og det vil være af interesse også at få det inddraget i debatten her i tinget. Det skal selvfølgelig ikke opfattes som et spørgsmål om, hvordan den nuværende eller foregående regeringer politisk har løst deres opgaver, men det går mere alment på, om den tradition, vi har udviklet her i landet for tilrettelæggelsen af arbejdet i regeringen og i departementerne for samspillet mellem regering og folketing, er tilfredsstillende.

PP II omtaler videre spørgsmålet om håndteringen af informationer, dels inden for centraladministrationen, dels fra regering til folketing og offentlighed. Det vil også være nyttigt at få en nærmere overvejelse af de tanker, som fremføres herom.

En styrkelse af planlægningsfunktionen i de enkelte departementer er en forudsætning herfor og overhovedet en forudsætning for, at regering og folketing løbende kan få et bedre beslutningsgrundlag i form af konsekvensberegninger vedrørende alternative løsninger på problemerne. Overvejelserne herover er i gang i en række departementer, og en beretning herom vil blive fremlagt til efteråret.

Som et nødvendigt supplement hertil overvejes også den tværgående koordinering af det planlægningsarbejde, der foregår i de enkelte ministerier.

Sidst, men ikke mindst er spørgsmålet, om de former, hvorunder der gives information fra ministerierne til folketinget, herunder folketingsudvalgene, er tidssvarende.

Det er alt sammen spørgsmål, som vi sjældent drøfter her i folketinget, og som PP II giver os en god anledning til at udveksle synspunkter på.

Det har ikke været hensigten med de bemærkninger, jeg her har fremsat, at tage stilling til alle væsentlige synspunkter i perspektivplanredegørelsen; mit ønske har været at fremdrage nogle betragtninger, som efter regeringens skøn er særligt egnede til at indgå i den debat, vi skal have på tors-

[Økonomiministeren.]

dag. Andre deltagere i denne debat vil sikkert hente emner frem, som jeg ikke her har omtalt. Afgørende er imidlertid, at debatten vil give os mulighed for at belyse en række væsentlige perspektiver for vort samfunds fremtidige udvikling.

Jeg vil understrege, at disse perspektiver selvsagt ikke behøver at være begrænsede til den økonomiske udvikling og den herpå sigtende planlægning. Forfatteren Villy Sørensen retter i sin bog „Uden mål — og med“, som han for nylig fik Nordisk Råds litteraturpris for, en kritik af den første perspektivplanredegørelse ud fra det synspunkt, at den lægger for ringe vægt på den menneskelige faktor. Jeg vil gerne citere fra side 189:

„Meget tyder ikke på, at større forståelse af den økonomiske politik vil føre til større forståelse for den.“

Og videre:

„Der synes at være en uoverensstemmelse mellem den homo oeconomicus, den produktionsfaktor, som samfundsøkonomien behøver, og den homo sapiens, hvis forståelse samfundsøkonomien også behøver, — en uoverensstemmelse, som vel i sidste instans er grunden til, at vi ikke ved, hvad vi gør — og ikke gør, hvad vi ved.“

Der er det rigtige heri, at de økonomiske forhold jo kun er en side af tilværelsen, og at den økonomiske politik må indordnes under en samlet politisk vurdering af forholdet mellem samfund og menneske. Herunder hører f. eks. spørgsmålet om den fortsatte økonomiske vækst — hvorvidt den er ønskelig, og hvor længe den kan fortsætte. Denne debat har PP II ikke taget op, simpelt hen fordi det har ligget uden for den stillede opgave.

Også her gælder det imidlertid, at vore valgmuligheder er mere begrænsede, end mange mennesker gerne vil tro, og det er ikke blot på helt kort sigt, men også inden for en periode af den længde, PP II interesserer sig for. Et lille land, der ved nytårstid skyldte udlandet omkring 24 mia kr., og som hver dag i dette år vil forøge denne

gæld med 20 mill. kr., hvis da ellers nogen vil låne os pengene; et sådant lille land har ikke mange realistiske muligheder for at „stå af ræset“, som man siger. Vi har i virkeligheden bundet os selv til en politik, der først så hurtigt som muligt må bringe balance til veje og derefter i en række år ved et overskud må gøre det muligt at bringe gælden ned.

Den opgave bliver svær at løse, selv om vi fortsat opretholder en betydelig årlig fremgang i vor produktion. Men en alternativ politik, der ville søge at løse problemerne, samtidig med at væksten gik i stå, en sådan politik ville hurtigt vise sig at blive et eksempel på, at politik også kan være det umuliges kunst.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om international godstransport med motor køretøjer m. v.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 61) findes i tidenden sp. 2816, udvalgets betænkning i tillæg B sp. 265).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Formanden:

Sammen med denne sag foretages den under punkt 3 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om international buskørsel.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 62) findes i tidenden sp. 2816, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 265).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.